

AMERİKA'DA DOĞALCI ROMAN

Necla AYTÜR

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında Amerikan yazınında güçlü bir akım olarak ortaya çıkan doğalcılığı hazırlayan etkenler çeşitlidir. Bunların bir bölümü ulusal bir bölümü de uluslararası niteliktedir. Bu yıllardaki ulusal koşullara bakarsak, iç savaştan sonra hızlanan sanayileşmenin iş çevrelerinde çetin bir yarışa yol açtığını görürüz. Bu yılların yaygın felsefesi toplumsal Darwin'cilik bu yarışın doğal ve haklı olduğunu savunmaktadır. Doğanın sınırlı kaynakları herkese yetmeyeceğine göre güçsüzlerin elenmesi evrim kurallarına uygun doğal bir olgudur. Oysa bu görüş hem doğa kaynaklarının hem de insan gücünün kötüye kullanılması sonucunu doğurmaktadır. İş çevreleri başarıya ulaşabilmek için yalnız elle tutulan, gözle görülen değerlerin peşinde koşmak zorundadır. Harcamalar ancak yatırımlar için kullanılmakta, sanayileşme ile el ele giden teknik ilerleme halkın yaşama düzeyinde bir iyileşme oluşturamamaktadır. Kısa sürede birçok varıl türemesine karşın tarımsal bölgelerdeki küçük çiftçiler yoksul düşmüştür. Kemlere üşüşerek geçimini sağlamaya çalışan işçi ve göçmen kalabalığı bu kentlerin nüfusunu birden yüz katma çıkarmıştır; henüz yasal güvencesi olmayan bu insanlar sanayi çevrelerince ezilmektedir.

1890'ların genç romancıları ana çizgileri yukarıda belirlenen bu toplum tablosu ile karşı karşıyadırlar. Toplum katları arasındaki uçurumla birlikte düşmanlığın da büyüdüğünü, büyük kentlerdeki acımasız yaşamı, küçük kentlerin sıkıcılık ve tutuculuğunu yakından görmüşlerdir. Onlara kalırsa kendilerinden önceki kuşağın yazdığı romanlar 1890'ların gerçekliğini yansıtmamaktadır. Böylece her akım gibi doğalcılık da kendinden önceki kuşağa başkaldırı ile başlar. Hamlin Garland'ın *Crumbling Idols* adı altında 1894 'te yayımladığı on iki denemesi yazın, resim ve tiyatro alanlarındaki putların yıkılması için genç sanatçılara bir çağdır.

Bu ulusal koşulların yanında Avrupa ve İngiltere'den gelen uluslararası düşünce akımlarının da doğalcılığın benimsenmesinde payı

olmuştur. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Amerika'da aydınlar arasında en çok tartışılan konular, çeşitli bilim dallarında yer alan gelişmelerle bunların düşünsel sonuçlarıdır. Bu anlamda yazınsal doğalcılığın önemli bir kaynağı da fizik, yerbilim, biyoloji, toplumbilim ve ruhbilim alanlarındaki çarpıcı buluşlardır denebilir. Fizikte Lord Kelvin gözlem ve deneylerinden çıkardığı sonuçlara dayanarak enerjinin hiç bir zaman yitirilmediğini, ancak biçim değiştirdiğini; evrende hiç bir gücün yoktan var olmadığını açıklamış, madde ile enerjinin Tanrı buyruğu ile değil, doğal yasalara göre yönetildiğini kanıtlamıştır. Öte yandan Lyell'in toprak katlarının yavaş oluşumunu inceleyen *Principles of Geology'sinden* etkilenen genç Darwin canlılar dünyasına bir başka gözle bakmaya başlayarak, bulduğu fosillerin de yardımıyla, evrim kuramını geliştirmiş, hayvan ve insan dünyaları arasındaki kesin ayrımı ortadan kaldırarak bütün canlıların kendilerinden ilkel başka canlıların geçirdiği evrim, sonucunda bugünkü durumlarına geldiğini göstermiştir. Evrenin ve canlıların oluşumunda doğa yasalarının egemen olduğu böylece kanıtlanırken toplumsal devinimlerle zihinsel olguların da kendi doğalarına özgü yasalarla yönetildiğini gösteren bulgular doğalcı akımın güçlenmesine katkıda bulunmuşlardır. Bütün bu bulgular Amerika'nın yaygın düşünce akımı haline gelmiş bulunan olguculuğun (pozitivizmin) de yardımıyla, bilimsel yöntemin her alanda geçerli olduğu inancının yayılmasını sağlamıştır. Olayların kökenindeki ayrıntılı bilgileri toplayarak bunların gerçekliğini gözlem ve deneylerle araştırmak, genel yargıların çıkarılabileceği ilkeleri saptamak, bilimsel yöntemin temel ilkesidir. Bilimsel kuşku ile bilimsel yansızlık da bu yöntemin vazgeçilmez gerekleridir.

Bilimsel yöntemin yazın alanında benimsenmesinde Fransız düşünürü Hippolyte Taine'in katkısı büyüktür. Taine ilk Amerikan gerçekçilerini etkilediği gibi, belki onlardan daha fazla, doğalcı roman yazarlarını etkilemiştir. *Histoire de la littérature anglaise* adlı kitabı 1872 yılında İngilizceye çevrilerek Amerikalı yazarlarca ulaşılabilir hale gelen Taine bu kitabın önsözünde yazınsal yapıtların ırk, çevre ve dönem koşullarının ortak bir ürünü olduğunu ileri sürer. Yazarın *race, milieu, moment* sözcükleri ile tanımladığı bu koşullardan "ırk", sanatçının üzerinde yaşadığı toprağın, iklimin ve geldiği ulusun kendisine kalıtım yolu ile verdiği nitelikleri içerir. *Milieu*, coğrafyanın belirlediği çevre olduğu kadar siyasal, parasal, kültürel ve ruhsal öğeleri de içine alır. *Moment* ise, sanatçının ulusunun tarih süreci içinde geçirdiği değişiklikler,

evreler ve bu süreç içinde değişmeyip aynı kalan özelliklerle geleneklerin hepsidir.¹

Sanat yapıtlarının incelenmesinde işte bu gibi dış etkenlerin gözönünde tutulması gerektiğini savunan Taine eleştiriye bilimsel yöntemi getirir. Yazın da, Taine'e göre, insanlığın incelendiği bir laboratuvar gibidir. Ruhsal olaylar fizyolojik olarak açıklanabilir. Taine, "Yükselme tutkusunun, yürekliliğin, tok sözlülüğün de tıpkı sindirim, kasların devinimi ve bendensel ısıda olduğu gibi nedenleri vardır. Kö-tülükle erdem, göztaşı ile söker gibi bileşiklerdir; her karmaşık olgu dayandığı daha yalın olguların arasındaki ilişkilerden oluşur," der.²

Taine'in bu düşüncelerinin etkisi altında kalan ilk Amerikan gerçekçilerinden William Dean Howells *Atlantic Monthly* dergisindeki yazılarında sanatta ve sanat eleştirisinde bilimsel yöntemi över. Howells'in yazdıklarından bilimin tümevarım, yöntemi ile gerçekçilerin gözlemcilik yöntemini birlikte düşündüğü anlaşılır. Ancak Howells'in bilimsel yöntemi Zola'nın uyguladığı biçimde ve ölçüde uyguladığını düşünmtek olanaksızdır. Zaten Amerika'da Zola'ya ilk tepkiler pek dostça sayılmaz. Howells, Zola'nın romanlarında anlattığı gerçekliği çirkin ve iğrenç bulur. Yine de Zola'nın romanlarını da yöntemini de *Atlantic Monthly*'de genç yazarlara tanıtan odur. Bu yöntemi uygulayanlar çıktığında onlara dergisinde yer vererek, haklarında olumlu elştiriler yazarak tanınmalarını, tutunmalarını da sağlamıştır.

1880'lerin ortalarından başlayarak Amerika'da Zola'ya karşı düşmanca tutumun değiştiğini görüyoruz. Zola'nın *Le roman expérimentale* adlı denemesi 1893'de İngilizceye çevrilerek Amerika'da yayımlanmıştır. Zola bu denemesinde bilimsel romanın ilkelerini ortaya koyar. Bu düşünce için tıp doktoru Claude Bernard'ın *Introduction a étude de la medecine expérimentale* adlı yapıtından esinlendiğini söyleyerek bulduğu yöntemi şöyle açıklar:

...romancının da (bilim adamı gibi) hem gözlemci hem de deneyci yanları vardır. Gözlemci yanı ile romancı gözlemlediği verileri ortaya koyar, hangi noktadan yola çıkacağını kararlaştırır; kişilerinin ayak basacağı, olayların geçeceği sağlam tabanı hazırlar. Bundan sonra romancının deneyci

1 Taine'in *race, milieu, moment* kavramları çeşitli yazarlarca değişik biçimlerde yorumlanmıştır.

2 *Documents of Literary Realism*, George J. Becker, ed, Princeton Univ. Press, New Jersey: 1969, s. 169-170.

yanı ortaya çıkararak deneyini başlatır, belirli bir öykünün kişilerini harekete geçirir; amacı bu hareket içindeki bir dizi olayın, incelemenin ele aldığı olguların gerekirciliğine bağlı olarak geliştiğini göstermektir.³

Zola'ya göre doğalcı romancı kullanacağı veriler için doğaya gider: "Bütün işlem, doğadan bir takım bulgular elde etmek, sonra bu verilerin değişik koşullarda ve ortamlarda değişmeyip aynı kalan doğa yasalarına göre nasıl işlediğini incelemektir."⁴ Bilimsel yöntem örgensel olan, olmayan tüm olgular için aynıdır. Örneğin tutkular romancının gözlem ve deney uygulamasını gerektiren doğal olgulardır. "Gözlemlenmiş bir olgu, kesin bir gerçekliğe dönüşebilmesi için, nasıl bir deney yapılması, nasıl bir roman yazılması gerektiği konusunda romancının zihninde bir düşünce uyanmasına neden olur. Romancı yapacağı deneyi açıklayıp, atacağı adımları saptar. Deneyden sonra elde ettiği sonuçları değerlendirir. Bunu yaparken, olayların doğal gerekirciliğine uyan olgulardan başka hiç bir şeye önem vermeyen bir akim özgürlüğüne sahiptir, tşe başlarken kuşku ve belirsizlik içindedir; amacı salt doğrulara erişmektir. Tutku parçalara ayrılıp yeniden birleştirildikten sonra doğa yasalarına göre bir kez daha işlemeye başlayınca dek romancı kuşkuyu elden bırakmaz."⁵

Amerikalı romancıları doğalcılığa yönelten dış etkenlerin arasında *Le roman experimentale*'in yanında Zola'nın romanları ile öteki Fransız gerçekçilerinin, Rus, İngiliz, İskandinav, Alman ve dahası İspanyol ve İtalyan gerçekçi ve doğalcılarının 1890'larda büyük bir hızla İngilizceye çevrilen çok sayıda romanlarının katkısı olmuştur. Hamlin Garland ve Stephen Crane gibi kuramlarla doğrudan doğruya ilgilenmeyen yazarlar bile bu romanları okumuşlar, New York'taki sanat çevrelerinde doğalcılık akımı konusunda yapmış tartışmalara kulak vermişler, katılmışlardır. Resim çalışmak amacı ile bir süre Fransa ve İngiltere'de bulunan Frank Norris ise romanlarını yazmaya başlamadan önce Zola'dan doğalcılığın kuramını öğrenmiş, benimsemiş ve bilinçli bir biçimde uygulamaya çalışmıştır.

Konu olarak insanın içinde ve dışında çarpışan güçleri, yöntem olarak da doğalcılığı benimseyen Amerikalı yazarlar, birbirini izleyen iki kuşak oluştururlar. Hamlin Garland, Stephen Crane, Frank Norris ve onların hemen ardından gelen Theodore Dreiser, Jack London,

3 A.g.y., s. 165.

4 A.g.y., s. 167.

5 A.g.y., s. 169.

John Steinbeck, Upton Sinclair ve J.T. Farrell gibi romancılar, birçok yönden birbirlerinden ayrılmakla birlikte bir ya da birkaç yönü ile "doğalcı" akıma girdiği söylenebilecek romanlar yazmışlardır. Doğalcı romanların en belirgin özelliği bunlarda bilimsel yöntemin yaşama uygulanmasıdır. Romancı, bilim adamı gibi, gözlem, deney ve soyutlama aşamalarından geçen bir çalışma yapar. Sonuç olarak da insanın kişiliğini yaratan, yazgısını belirleyen gücün maddesel gerekçilik olduğunu gösteren bir roman ortaya çıkar. Doğalcı romanda çevre koşulları, kalıtsal etkenler ve rastlantılardan oluşan bir güç insan yaşamına yön verir. Bu nedenle bu romanlarda kişilik önemini yitirmiştir. Onun yerine yaşama yön veren istem dışı güçler önem kazanır. Yazar önce ayrıntılı bir biçimde çevre koşulları ile kalıtsal etkenleri gözlemleyerek belgeler; seçtiği kişiler üzerinde yapacağı deney için gerekli olan bütün bilgileri toplar. Sonra bunların belirli insanların kişiliği ve bu kişiliğin belirli koşullardaki sonucu olan yazgı üzerindeki egemenliğini gösteren bir olay örgüsü yaratır. Olaylar insanın mantık dışı içgüdüsel davranışlarını, tutkularını, hayvansal dürtülerini vurgulayacak biçimde düzenlenir, insanın dışında ve içindeki büyük güçler kendi isteminden bağımsız olarak hareket eder ve onu oraya buraya sürükler. Doğa insana karşı ilgisiz, ya da düşman; kişi başka canlılardan ayırt edilmeyen biyolojik bir olgu; yazgı, bir kimya deneyinin kaçınılmaz ürünüdür.

Doğalcı romanlarda yaşama savaşının amansızlığı birçok insanı önceden belli bir yenilginin kurbanı haline getirirken, doğuştan güçlü yaratılan üstün insan tipi de belirir. Yaşama savaşında üstün çıkma tutkusu kişinin doğal gücü ile birleşerek onu toplumun amansız, ezici güçlerinden biri yapar. Doğalcıların yöntemi yaşamdan tam bir kesit vermek amacına yöneliktir. Yalnız tipik olgu ve kişilere değil, az rastlanan, hasta, garip kimselere, ender olaylara da gerçekliğin birer parçası oldukları için yer verilir. Çizilen toplum tablosunun kapsamlı ve ayrıntılı obuasına çalışılır.

Çevre

Doğalcı romanlarda insan davranışlarını yönlendiren güçlerden birinin kişilerin içinde yaşadığı ortam olması, olayın geçtiği yere büyük bir önem kazandırmış, romancıyı çok yakından tanıdığı bir çevreyi anlatmaya itmiştir. Çevre kişiliğin bölünmez bir parçasıdır. Romanın konusu eğer romancının bildiği ortamdan değişik bir ortamda geçiyorsa, yazar not defterleri tutmuş, topladığı ayrıntılı bilgi ve belgelerden, yararlanmıştır. Doğalcı romancıların geçmişinde genellikle gözlemci yön-

lerini geliştiren bir gazetecilik deneyimi bulunur. Değişik ölçülerde de olsa, her zaman dış çevrenin doğru ve ayrıntılı bir betimlemesini vermeye çaba gösterirler. Garland çocukluğunda tanıdığı Orta-Batı çiftliklerini anlatır. Crane "Öpen Boat" da kendi yaşadığı, gazetesine yazdığı bir olayı öykülemiştir. *Maggie: A Girl of the Streets*'de (1893) anlatılan New York'un yoksul bölgesi Bowery'yi? Crane önceden uzun uzun gezip dolaşmış, gözlemlemiştir. Frank Norris bir romana başlamadan önce ele alacağı konunun geçtiği çevre üzerinde aylar, bazen yıllar süren uzun araştırmalara girişir. Dreiser'ın Chicago'sunda kendi Alman asıllı yoksul göçmenlerden oluşan çevresi anlatılır. Sister Carrie ile Jennie Gerhardt kendi kız kardeşleridir. New York'ta da yakından tanıdığı iş çevrelerini anlatır. Dreiser'in belge toplamaya, gazetelerden haberler kesip saklamaya meraklı olduğu, romanlardaki olaylar için genellikle gerçek olaylardan esinlendiği bilinir. Yirminci yüzyılın ilk yarısında herhangi bir yanıla doğalcılığı az ya da çok sürdüren yazarlardan hepsi (James T. Farrell, Sinclair Lewis, Sherwood Anderson, John Steinbeck) kişisel deneyimleriyle tanıdıkları bir çevreyi canlandırmaya özen göstermişlerdir.

Doğalcı romanlarda doğal ve toplumsal çevre ayrıntılı bir biçimde betimlenmekle kalmaz aynı zamanda çevrenin etkin bir güç olarak insan davranışlarını yönlendirdiği gerçeği vurgulanır.

Doğal Çevre

Graland'ın Orta-Batı'nın kırsal kesiminde yaşayan çiftçilerin yaşamını ele aldığı ilk öykülerinde (*Main Travelled Roads*: 1891) doğa güzellikten uzak, asık suratlı, kısır ve boştur. Çiftçiler doğa ile sürekli bir savaş halindedirler. Garland kimi yerde oldukça yapay bir dille şiirsel doğa anlatımlarına da girişir. Ancak bunlar çoğunlukla kişilerin yaşamındaki buruklukla karşıtlık oluşturacak biçimde sunulduğundan, doğanın insana karşı ilgisizliğini belirtmek işlevini yüklenirler. Doğanın ilgisizliği Crane'in öykülerinde özellikle vurgulanır. Yazarın ün kazanmasını sağlayan öyküsü "Open Boat"da gemileri batan dört kişi bir sandala sığınarak varlıklarından habersiz sonsuz bir güç olan denizin dalgalarına karşı direnmeye çalışırlar. Öykünün ilk tümcesi, "Hiç biri gökyüzünün rengini bilmiyordu," diyerek göklerde yakardacak, yardım dilenecek, kişiye dostça davranabilecek bir gücün bulunmadığını baştan belli eder. Daha sonra doğalcı yazarın geniş bakış açısından insanın evrendeki durumu açıklanır: "insanoğlu doğanın kendisini önemsemediğini, doğa insanı yok ederse evrenin sakatlanmayacağını, ilk sezdiği zaman önce tapı-

nağı taşlamak ister; ne atılacak taş, ne de taşlanacak tapmak bulunmadığı gerçeğim anlayınca içi büyük bir nefretle dolar... Doğanın ona söylediği tek sözün bir kış gecesi gökyüzünde uzaktan parlayan soğuk bir yıldız olduğunu sezinler. Bundan sonra zavallı durumunu anlamıştır artık."⁶ Daha ilerde yazar gazetecinin ağzından, "Doğa ona kıyıcı görünmedi; iyiliksever, kötü, bilge de değildi; ama ilgisizdi düpedüz ilgisiz,"⁷ der. *Cesaret Madalyasında*. (*The Red Badge of Courage*) ise "ceset üreten bir aygıt" olarak tanımlanan savaş alanı, bu insan kıyımından en ufak bir biçimde etkilenmeden, kendi görkemli güzelliği ile mutlu, verimli ilkyazını yaşayan doğanın kucağıdır. Crane'in savaş canavarından korkup kaçan kahramanı, ormanda taze filizlenen ağaçların dört bir yandan çevrelediği, yapraklardan süzülen güneş ışınlarının çam iğnelerinde yansıyarak yumuşak ve sıcak bir taban oluşturduğu, kuş cıvıltıları ile dolu bir sığınak bulur. Ancak içeri girdiğinde; kokuşmuş bir asker cesedinin tiksindirici görüntüsü ile karşılaşır. Doğal çevre insanda aradığı ilgiyi ve korunağı bulamayışı ile düş kırıklığı ve öfke yarattığı gibi, sanki bilinçli bir çaba ile, insanı yok etmeye çalışan güçlere katıldığı da olur. Crane'in "The Blue HoteF'inin başında her yanı kaplayan kar örtüsü ile çetin hava koşulları pusuya yatmış düşman güçler gibidir. Kişiler arasındaki çatışma kıyasıya bir dövüşe dönüşürken, kar fırtınası da azgmlaşarak hepsine karşı amansız bir saldırıya geçer Doğalci romanlarda genellikle şiddet sonucunda yer alan ölümlerin çoğunda şiddet ögesi doğadan gelir. Bu romanlarda boğularak, yanarak ölen kişilerin sayısı oldukça kabarıktır. Kutupların yakınında da, ekvatorun üstünde de doğa yabanıl bir ormandır. Ancak en güçlüler, en iyi uyum sağlayabilenler yaşamalarını sürdürebilir.

Toplumsal Çevre

Yabaml orman benzetmesi doğalci romanlarda toplumsal çevre için de kullandırmıştır. Özellikle sanayileşmiş büyük kentlerdeki yaşam Amerikan yazarı için evrim kuramına uyan bir görünümüdür. Crane, Norris ve Dreiser'in anlatımında, toplumsal çevrenin kişilerin davranışları üzerinde etkin bir rolü olduğu vurgulanarak belirtilir.

Toplumsal çevrenin niteliklerini 1890'ların Amerika'sının ekonomik yapısı belirler. Varsılıkla yoksulluk arasındaki büyük uçurumu okura

6 Stephen Crane, *The Red Badge of Courage and Selected Prose and Poetry*, Binehart and Co. New York: 1958, s. 88.

7 A.g.y., s. 92.

duyurmak isteyen doğalcı yazar, her iki tür yaşamı da çarpıcı bir biçimde anlatır. Crane'in Maggie'deki tezi şudur: Yaşam, orman yasalarının geçerli olduğu sürekli bir savaştır, güçlüler kazanır, güçsüzler elenir. Yazar bu savaşı romanın ilk bölümünde küçük çocukların sokak kavgasında yabanıl bir ikellikle birbirlerini parçaladığı bir olayda gösterir. Maggie'yi sokağa düşürüp sonunda kendi canına kıymasına neden olan güç, ailesi ile yakın çevresinin yaşam koşullarıdır. Maggie'nin içindeki içgüdüsel güzellik sevgisi genç kızın yazgısında dış çevreye göre önemsiz bir etmendir. Maggie New York'un yoksul sokaklarında geçerli olan orman yasasına ayak uyduramayarak elenen güçsüzlere aittir. Aynı çevrenin çocuklarından Maggie'nin bir erkek kardeşi, daha bebeklik çağını aşmadan öldüğü halde; başka bir erkek kardeşi, sokak kavgalarını kazanarak başladığı yaşamını sürdürmeyi başarır. Hiç bir zaman çevre koşullarının onu tutsak ettiği hayvansal düzeyden yukarı çıkamaz, ama yaşar.

Maggie bir sokak kadının yazgısının kendi suçu olmadığı düşüncesini savunduğu için tepkiyle karşılanmıştı. Theodore Dreiser'in 1900'de çıkan *Sister Carrie*'si gene tepkiyle karşılandı, çünkü bu kez ele alınan "düşmüş" kadın kentsel yaşamın yasalarına göre ayakta kalmayı beceriyor, düşmediği gibi, toplum basamaklarında birbiri ardından attığı adımlarla durmadan yükseliyordu. Dreiser romanın ilk sayfalarından başlayarak Carrie'nin küçük köyünden Chicago'ya gelmekle içine girdiği çevre koşullarını özenle belirler:

Carrie'nin hep bir arayış içinde geçeceği yolları izlemeden önce, onun geleceğini barındıran ortama şöyle bir göz atalım: 1889 yılındaki Chicago'nun Carrie türünden genç kızların bile serüvenli yolculuklarına olasılık kazandıran özellikleri vardı. İş çevrelerinin gittikçe büyüyen olanakları yüzünden kazandığı ün, bu kenti, henüz varsılaşmayan ya da varlıklarıyla girişimlerini başka yerlerde batırmış umutlu, umutsuz birçok insanı dört bir yandan kendine çeken dev bir miktatıs haline getirmişti. Milyonluk bir büyük kentin tutkusuna, atılımına, devinimine sahip 500.000 kişilik bir kentti burası. Yolları, evleri daha şimdiden 195 km² den büyük bir alanı kaplıyordu. Halk yerleşmiş bir tecimden çok, başka sanayi kollarını da kendine çeken, sanayi ile uğraşarak rahat bir kazanç sağlamaktaydı. Yeni dikilen yapılardan yükselen çekiç sesleri her yerden duyuluyordu. Büyük sanayi kuruluşları durmadan Chicago'ya taşınıyordu. Çevrenin ulaşım ve taşımacılık yatırımları için sağladığı olanakları çok ön-

oeden gören demiryolu işletmeleri ellerine geniş alanlar geçirmişlerdi. Hızlı büyümenin beklentisi içinde, kent dışındaki boş kırlara kadar uzanan tramvay yolları vardı. Kent yönetimi ilerdeki kalabalık yerleşimi göz önünde tutarak yapılan tek tük öncü evlerin bulunduğu bölgelerde kilometrelerce uzunlukta pis su kanallarıyla yollar döşemişti. Tozkoparan fırtınalarına, yağmurlara açık, bomboş alanlarda yollar, baştan başa, rüzgârda sallanarak sabahlara dek yanan gaz lâmbası direkleriyle donatılmıştı...⁸

Bu sıralarda Chicago'nun nüfusu yılda 50.000 kişi artmaktadır.

Sanayileşen kentlerin büyüsunü dile getiren yukardakine benzer betimlemeler doğalcılığın romantikliğinden söz eden Norris'in haklı olduğunu düşündürür. Belli ki yoksul bir göçmen ailesi çocuğu olan Dreiser, son hızla büyüyen Chicago'nun yıkıcı gücünü bilmesine karşın, bu kentin varsılığında görkemli bir güzellik de bulmaktadır. Dreiser *The Financier'de Philadelphia'yı*, *An American Tragedy'de* New York'u aynı büyülenmiş coşkuyla anlatır.

Köyünden masal ülkesi Chicago'ya gelen Carrie Meeber önce kentin ortasında büyük firmaların yerleştiği gösterişli yapılarda iş arar. Burada her şey şık ve beğenilidir. Cadde üstündeki geniş camlardan içerdeki pahalı ve seçkin eşya, masalarında çalışan görevlilerle, şık takım elbiseleri içinde dolaşan ya da bir kaçı bir arada oturan iş adamları görülür. Carrie büyük iş yerlerinden eli boş dönünce ufak yapım evlerinin bulunduğu kenar sokaklara yönelir. Ancak bu ilk günlerde onu her yerde bekleyen işsizlik, açlıktır. İş bulduğu zaman da çok kötü çalışına koşulları ve bu koşulların bayağılaştırdığı sevimsiz insanlarla karşılaşır. Bu iş arkadaşlarına değil, büyük mağazalarda alışveriş etmeye gelen zarif kadınlara benzemek ister Carrie. Erkeklerden önce onu baştan çıkararak şey kentin çok katlı büyük mağazalarında genç köylü kızın akimi çecek biçimde sergilenen güzel giyim ve süs eşyaları, bu kentte varlığını uzaktan sezindiği görkemli yaşamın pmltısidir. Bu pırlıtiyla başı dönen Carrie içgüdüsel bir davranışla onu en güzel giysilere, en üstün konuma getirecek olan yolu tutar. Dreiser pek akıllı bir kız olmayan Carrie'nin davranışlarını yöneten tutkunun "kişisel çıkar" olduğunu söyler. Genç kızın yaptıkları bu gözlemi doğrular. Karşısına çıkan erkeklerden kişisel çıkarlarına yardım ettikleri sürece yararlanır; ayağına dolanmaya başladıkları zaman, orman ya-

8 Theodore Dreiser, *Sister Carrie*, Harper and Row, New York: 1953, s. 15.

sasına uyararak, onları bir yana iter. Crane, "Open Boat" da doğanın kıyıcı ya da acımsız değil, düpedüz ilgisiz olduğunu söylemişti. Carrie'nin doğası da kıyıcı ya da acımsız değil, yalnızca kendi dışındaki olaylara karşı ilgisizdir.

Carrie'nin öyküsünde doğalcı romanda pek görülmeyen iyiye doğru bir gelişme yer alır. Carrie toplum merdiveninde çabucak yükselir. Ancak sonunda New York'un zengin ve ünlü bir tiyatro sanatçısı olduğu halde, yine doyum sağlayamamıştır. Çünkü genç kadın elde edilecek maddesel değerler kalmayınca bu kez sanatsal değerlere yönelmiştir. İyi yaşamak, çok sevilen bir güldürü ustası olmak artık ona yetmez; şimdi gözlerini daha yüksek bir yere, oyunculuk sanatının doruğuna dikmiştir. Unutulmaz bir tragedya oyuncusu olmayı düşler. Roman burada biter, ama Carrie'nin öyküsü sonuçlanmamıştır; onu yaşamın hiç bir yere varmayan devinimini simgeleyen salıncaklı koltuğunda ilerisi için düşler kurarken bırakırız.

Büyük kentler Carrie Meeber gibi güçlüleri varsılığın doruklarına doğru iterken güçsüzleri de yok oluşa doğru sürükler. *Sister Carrie'de* Carrie'nin yükselişi anlatılırken bir yandan da ona basamak görevini yapan erkeklerden Hurstwood'un "düşüşü" gösterilir. Hurstwood evrim kuramına göre elenen güçsüzlerin simgesidir. Chicago'daki varlığını, saygınlığını, ailesini Carrie için bırakır. New York'un Chicago'ya göre çok daha üstün olan görkemli yaşayışı da Hurstwood'un akimi başından alır. Ancak o, güçsüz kişiliği nedeni ile, büyük balıklara yem olmak için yaratılmış küçük bir balık gibidir:

Yüceliğin küçük insanlar üzerinde kötü tepki yaratan bir havası vardır, insan bu havayı anında duyuverir. Görkemli villaların, göz kamaştıran arabaların, yaldızlı gemilerin, lokantaların, her çeşit yazlıkların arasında dolaşın; çiçekleri, ipekleri, şarapları koklayın, bolluk içindeki kıvançlı bir ruhtan taşan kahkahadan, mızrak gibi meydan okuyarak parlayan bakışlardan biraz için; parlak kılıçlar gibi keskin gülümsemelerin, güvenle yere basan adımların doğasını anlayın, yüceliğin havasını tanımış olursunuz. Gerçek yüceliğin ülkesinde böyle şeylere yer olmadığını söylemenin yararı yok; dünya bunları çekici buldukça, insan yüreği elde etmek istediği ve edeceği tek ülke diye bunları bildikçe, yüceliğin yurdu burası olacak, bu hava insan ruhu üzerindeki korkunç etkilerini sürdürecektir. Bu hava kimyasal bir madde gibidir. Onu bir gün solumak, bu maddenin bir

damlası gibi, insanın görüşlerini amaçlarını, isteklerini öylesine etkileyip, rengini öylesine değiştirir ki artık insanın aklı fikri sonsuza dek o boyaya boyanır. Alışmamış bir bilinç için bu havada yaşanan bir gün, alışmamış beden için uyuşturucu gibidir. Öyle bir istek uyandırır ki, eğer yerine getirilirse insanı bir düş dünyasına, oradan da ölüme kadar götürür. Evet! Gerçekleşmeyen düşler, insanın içini kemiren, aklını çelen boş görüntüler, kişiyi hep çağırıp daha, daha ileriye gitmeye iterler; ta ki ölümlü yok oluş onları tüketene dek. O zaman görmeyen gözlerimizle doğanın bağrına geri döneriz.⁹

Romanın sonunda New York'ta hayır işleri ile uğraşan bir kurumun sağladığı odada, aç ve sefil, havagazını açarak canına kıyar Hurstwood. Dreiser bu kişinin öyküsünde de, Zola'nın tanımı ile, belirli bir kişiliğe sahip bir kimsenin belirli bir ortamın koşullarında nasıl davrandığını gösteren bir araştırma ve deney yapmaktadır.

Kalıtım

Doğal ve toplumsal çevre gibi, insanın kendi doğasından gelen istem dışı dürtüler de doğalcı romanlardaki kişilerin davranışlarını yönlendirir. Her insanda bulunan hayvansal içgüdülerle bireyin kendi atalarından aldığı kalıtsal özellikler, kişiliği, dolayısı ile davranışları ve yazgıyı belirleyen biyolojik gerekirciliğin öğeleridir. Doğalcı romanda açlık ve susuzluk, cinsel istek, her ne olursa olsun doyuma ulaştırılması gereken dürtülerdir. Açgözlülük, para tutkusu, korku, kendini beyenme gibi niteliklerden biri de kişinin bütün benliğini yöneten bir tutku haline gelebilir. Öfke, sarhoşluk, ağır iş, savaş gibi nedenlerle açığa çıkan böyle bir tutkunun etkisi ile insan akıl dışı davranışlara, şiddete sürüklenir. Doğalcı roman yazarları ilkel kişiler yaratarak bunların güç anlarda kolayca patlak veren hayvansı davranışlarını incelerler. Dahası, Jack London *Vahşetin Çağrısı (The Call of the Wild)* ve *Beyaz Diş (White Fang)* gibi romanlarda doğrudan doğruya hayvanların içgüdüsel davranışlarını inceleyen örnekler vermiştir. Ancak doğalcı roman yazarlarının hepsi kalıtsal güçleri aynı ölçüde vurgulamaz. Örneğin Garland, toplumsal düzenin özürlerini ortaya sererken, insanın olumlu yönlerini ve daha iyiye ulaşmak için harcadığı çabayı da anlatmanın romancı için bir görev olduğunu düşünür. Bu nedenle

9 Agy., s. 266,

öykülerinde insan doğasının hayvana benzeyen yönünü göstermekten kaçınmıştır. Zaten Garland doğalcılığı uzun zaman sürdürmeyerek bu yöntem ve düşünce biçiminden uzaklaşmış, serüven romanları yazmaya yönelmiştir. Crane ise hayvansal içgüdülere değinmekle birlikte, bunları kliniksel bir tutumla ayrıntılı bir biçimde incelemeyi; *Maggie* ile öykülerin çoğunda çevre daha önemli bir etkidir. Ancak en iyisi "The Blue Hotel" olan bir dizi öykü ile *Cesaret Madalyasında* ortamdaki değişiklikte açığa çıkan içgüdüsel bir korku, davranışları yönlendiren en büyük itici güç olarak ele alınır.

Dreiser içgüdüsel davranışlarla çevre koşulları arasında sıkı bir bağlantı görür. Bunun çarpıcı bir örneği *The Financier*"dedir, ilerinin dev iş adamı, ezici gücü, Frank Cowperwood küçük bir çocukken okul yolundaki bir dükkânın önünde sergilenen akvaryumda onu çok etkileyen bir olaya tanık olur. Akvaryuma konan yengeçle mürekkep balığı aç bırakılmıştır. Çocuk iki hayvanın giriştiği içgüdüsel yaşam savaşımını ilgiyle izler. Her geçen gün mürekkep balığının bedeninden parçalar eksilmektedir. Sonunda bahk aç, kaçmaktan yorgun, mürekkebi bitmiş, yengecin önüne düşer. Küçük Frank Cowperwood kendi yengeçsi doğasını bu güçsüzlerin elenmesi olayı karşısında duyduğu sevinçle karışık coşku ile şimdiden belli eder.

Açlık ve susuzluk gibi cinsel istek de doğalcı romanlarda hayvansal bir içgüdü olarak çözümlenir. Amerikalı yazarlar cinsel ilişkileri Amerikan oki'runun duyarlılığını incitmeyecek biçimde anlatırlar. Bir önceki kuşağın bu konudaki çekingenliğini yermekle birlikte, doğalcılar, cinselliğin insanı davranış bozukluklarına sürükleyen ayartıcı bir güç olduğunu düşünürler. İnsanın kimyasal bileşimi ve hormon salgıları ile açıklanamayan bir sevgiden ise hiç söz edilmez.

Doğalcı romanlarda birbirine karşıt iki kadın tipi bulunur. Bunlardan biri güçsüz, edilgin, çoğunlukla sinirli, isterik, kalıtsal güçlerin buyruğunda, içgüdülerinin tutsağı, istem ve akıldan yoksun bir kadın imgesi yaratır. Öteki ise, özgürlüğüne düşkün, istem gücünü kullanmakta kararlı, erkeklerin boyunduruğu altına girmektense onları kendi boyunduruğuna sokan, evlilikle meslek arasında seçim yapmak zorunluluğunu duyan, güçlü, "çağdaş" kadın tipidir. On dokuzuncu yüzyılın sonlarında güçlenen kadın özgürlüğü akımları nedeni ile olsa gerek, bu dönemin romanlarındaki güçlü kadınlar çoğunlukla "erkeksi" kadınlardır. Özellikle Norris'in güçlü kadınları erkeksi nitelikler taşır. Karşılaştığı erkekleri ezip yok eden kadın tipi, erkeklerin gitgide yumuşayıp kadınsı bir kişilik kazandığı endişesini uyandırdığından, karşıt

bir "güçlü erkek" imgesinin ortaya çıkmasına da yol açmış, erkeklerdeki fiziksel gücü yücelten bir yaklaşımla yaratılan erkek kişiler ortaya çıkmıştır.

Norris erkeğin üstünlüğü düşüncesinde olduğu gibi, ırk üstünlüğü anlayışında da evrim kuramından destek alır. Anglo-Sakson kanından gelen insanların kalıtsal üstünlüğüne inandığından, sarı saçlı, mavi gözlü, uzun boylu üstün kişiler yaratır. (Bu ırkçı tutumu yeren Jack London *Deniz Kurdu'nda* önce üstün bir insan olarak görülen Wolf Larsen'in çöküşünü anlatmıştır.)

insanın içgüdüsel davranışları ile en çok ilgilenen doğalcı yazar Norris olmuştur. Romanlarında kalıtımı ve içgüdüleri insanı iyiye ya da kötüye götüren en büyük güçler olarak gösterir. Kişileri olaylara ilimb tepki gösteren sıradan insanlar değildir. Kendilerini dolu dizgin bıraktıkları egemen bir tutkuya kaptırır, günlük yaşamın olağan çemberinden çıkarak bir kan ve şiddet fırtınası içinde yazgılarına doğru sürüklenirler. Evrim yasası Norris'in romanlarında sondan başa doğru işler. Köşeye kısıtılan kişi fiziksel gücünü artırmak gereğini duyunca içgüdüsel bir davranışla hayvansı yanını ortaya çıkarır. Ya da kalıtsal etkenler ve yaşayış biçimi nedeni ile yavaş yavaş hayvana dönüşür. Norris'in *Vandover and the Brute* adlı ilk romanı bu ikinci örneğe uyar. Başta hah vakti yerinde soylu bir kişi olan Vandover'i sonda dört ayak üzerinde yürüyerek uluyan bir hayvan olarak görürüz. Doğalcı romanın en tipik örneği sayılan McTeague'de baş kişi başlangıçta oldukça ilkel ama zararsız bir insandır. Büyük bir çaba gösterip dişçiliği öğrenmiş, güzel bir kızla evlenmiş, San Fransisko'nun yoksul sokağı Polk Street için kötü sayılmayacak bir yaşam kurmuştur kendine. Polonya asıllı bir yahudi olduğunu, içkiye düşkünlüğünü, çabuk kızıp öfkelenişini biliriz, ancak bu nitelikler davranışlarında önemli bir bozukluğa yol açmaz. Oysa kötü bir rastlantı ile üniversite bitirmemiş dişçilerin çalışması yasaklanıp gelir kaynağı elinden alınınca, McTeague'in kalıtsal nitelikleri davranışlarını büyük ölçüde etkilemeye başlar. Piyangodan kazandığı parayı kocasına vermeyen Trina'nın para tutkusu da bu koşullara eklenince McTeague köşeye sıkışmıştır. Önce içkiyi artırır. Kızdığı zaman karısının parmaklarını ısırarak ağzında çiğner. Sonra onun sandıkta sakladığı paralarını alıp kaçar. McTeague'in bundan sonraki öyküsü gerekirciliğin kurallarına göre gelişir. Sarhoşluk ve öfke içinde karısını öldürdükten sonra kendisini izleyen düşmanın yaklaştığı haber veren içgüdüünün yardımı ile bir süre kaçabilir, ancak sonunda yakalanır. Üstün gücü ile bu adamı da öldü-

ren McTeagut'ı, son anda eline kelepçe geçirerek onu kendine bağlayan düşmanının cesedini Kaliforniya çöllerinde sürüklerken bırakırız.

McTeague'in karısı Trina'da ise Norris yine kalıtsal bir tutkunun anatomisini incelemektedir. Yavaş yavaş salt bir altın tutkusuna dönüşen para hırsı Trina'da her türlü mantıklı davranış ve düşünceyi alt eden bir sapıldık düzeyine ulaştırmıştır:

McTeague'in evden uzaklaştığını bildiği zamanlarda Trina oda kapısını kilitleyip sandığını açar, küçük hazinesini masanın üstüne yığardı. Artık dört yüz yedi dolar elli senti olmuştu. Trina saatlerce bu parayla oynar, üst üste koyarak kuleler yapar, bunları bozup yeniden dizer ya da hepsini bir küme haline getirerek odanın en uzak köşesine çekilir, başını bir yana eğerek nasıl göründüklerine bakardı. Altın paraları sabunla kül karışımı bir sıvıyla ovarak itice parlattıktan sonra özenle önlüğünde silip kurulardı. Kimi zaman da para kümesini sevgiyle kendine doğru çeker, yüzünü onun içine gömer, duyduğu kokudan, maden parçalarının sekin serin yanaklarına dokunuşundan büyük bir tat alırdı. Dahası, küçük altın paraları ağzına alıp şingırdatırdı. Parasını böyle büyük bir coşkuyla seviyordu Trina. Küçük parmaklarını sevgi dolu mırıltılarla para kümesinin içine daldırıyor, uzun iç çekişlerle soluk alıp veriyordu.¹⁰

Ahlâk Anlayışı

Doğalcı romanlarda kişilerin başlarına gelenler kendi davranışlarının sonucudur. Davranışlar ise doğrudan doğruya kişinin istemi dışında kalan büyük iç ve dış güçlerle biçimlenir. Bu nedenle kişiler ister zavallı birer kurban, ister başkalarını ezen üstün insanlar olsunlar, yazgılarından sorumlu değildir. Kişilik önemsizdir; önemli olan onu yönlendiren güçlerdir. Böyle olunca doğalcı romanda "iyi" ve "kötü" ye yer veren bir ahlâk anlayışının bulunmayacağı açıktır. Doğalcı romanda amaç geleneksel açıdan "kötü" sayılabilecek davranışlarda bireyin sorumsuzluğunu kanıtlamaktır. *An American Tragedy* gibi adı ile Amerika'nın herhangi bir yerinde, her zaman rastlanabilecek bir olayı ele aldığına dikkat çeken bir romanda, baş kişi Clyde Griffiths kandırarak gebe bıraktığı bir işçi kızı öldürdüğü halde yazarca suçlu görül-

10 Frank Norris, *McTeague*, Holt, Rinehart and Winston, New York: 1965, s. 226.

mez, çünkü bunu toplumda yükselmesini sağlayacak zengin bir kızla evlenebilmek için yapmıştır.

Doğalcı romanlarda kimi kişiler güç anlarda yabanıl bir yırtıcılıkla düşmanlarını yenilgiye uğratırlarsa da, evrenin sonsuz büyüklüğü yanında birer hiçtirler; evrene karşı en küçük direnişlerinin bile başarısızlıkla sonuçlanması kesindir, çünkü insan yaşama egemen olan yasaları değiştirip bozamaz. İnsanın yaşamını daha iyiye götürmek için yapabileceği hiç bir şey olmadığına göre durumu sürekli olarak daha kötüye gidecektir. Bireye istem özgürlüğü tanımayan bir yaklaşımın karamsar bir roman türü oluşturması doğaldır. Ancak doğalcı romanların hepsinin aynı ölçüde karamsar olmadığını da görüyoruz. İnsanın durumundaki en büyük suç toplum koşullarına yüklendiğinden, reformcu ya da toplumcu kimi yazarların yapıtlarından, toplum koşulları düzeltilebilirse, insanın durumunun iyileşebileceği gibi bir varsayım çıkarılmasına olanak sağlar. Ayrıca, bu yıllarda biyoloji ve tıp bilimelerindeki ilerleme kalıtımın da bir gün etkilenebileceği konusunda bazı umutlar uyandırabilmektedir. Doğalcı roman yazarlarından kimileri de umutsuzluğa karşı ayakta kalabilmek için bazı bireysel yollar bulmuşlardır. Steppen Crane, insanın geleceği konusunda pek umutlu olmadığı halde, sanatsal uğraşa, sanatsal ustalığa inanır, önem verir. Garland, çizdiği toplum tablosundaki haksızlıklara, kokuşmuşluğa karşın, reformcudur. Norris de romanlarındaki yazınsal karamsarlığına karşın, Amerika'nın geleceğinden umudu kesmiş değildir. Dreiser toplumcudur, ama onu karamsarlıktan kurtaran, devrime olan inancı değil, kişilerine karşı beslediği acıma ve sevecenlik duygularıdır.

Yöntem

Kişinin dış güçler karşısındaki güçsüzlüğünü, önemsizliğini vurgulamak isteyen doğalcı yazarlar Çeşitli yollara başvururlar. Kahraman kavramı ortadan kalktığı' gibi, baş kişilerin davranışları ayrıntıları ile anlatıldığı halde bu davranışların ardındaki düşünce ögesine fazla yer verilmez. Bu nedenle kişilerin iç çatışmaları, duyguları, kendileri ile hesaplaşmaları gösterilmez. Herhangi bir işi yapmaya karar verirken geçtikleri aşamalar üzerinde durulmaz. Böylece davranışlarının istem dışı etki ve tepkilerle yönlendirildiği ilkesi vurgulanmış olur. Düşünceleri anlattığı zaman yazar gözlemci kimliği ile kendi sesini duyurmaya özen gösterir. Öyle ki okur, kendisini kişilerle özdeşleştireceği yerde, olaya gözlemci konumundan bakar. Doğalcı romanlarda

kişiler genellikle akılsız, bilinçsiz, ilkeldir. Yazarların Kemen hepsi kendi seslerinden kişilerin bu niteliklerini vurgularlar. Stephen Crane' in çoğu kişilerinin adı bile yoktur. Öykülerinde kişilerden "Doğulu", "İsveçli", "kovboy", "çalçene asker", "uzun boylu asker", "genç", "gazeteci", "yağcı" gibi niteliklerini anarak söz edilir.

Doğalcı romanlarda amaç yaşama tıptı tıpına uyan bir kesit, bir yaşam, dilimi vermek olduğundan romancı toplumda gözlemlediği her olgunun romanında yer almasını ister. Bū nedenle doğalcı romanların kapsamı geniştir. Bu dönemde sayfaları binleri bulan, üçlü romanlar, ya da her biri bir toplumsal olguda odaklanan roman dizileri yazılmıştır. Norris, Dreiser, Dos Passos, Upton Sinclair, Farrell arkalarında Amerikan toplumunun tümünü içeren bir romanlar topluluğu bırakmak istemişlerdir. Bu tutum onları kısa sürede çok yazmaya zorlamış, bu da zaman zaman sanatsal kaygının azalmasına yol açmıştır. Doğalcı romanda üslup on dokuzuncu yüzyıl gazetecilik üslubuna yakındır. Dreiser özensiz dili ve dilbilgisi bakımından yanlış olabilen tümceleri ile ün yapmıştır. Norris "süslü" anlatıdan hiç hoşlanmaz. Amerikalı doğalcılar Cari Van Vechten, Lafcadio Hearn ve Ben Hecht gibi yazarların sanatsal inceliğe verdiği önemi "kadınısı" bularak küçümserler. Doğalcı yazar çevresindeki çirkinlikten belki en çok etkilenen yazardır. Ancak, romanlarında aynı çirkinliği yaratarak okurun tepkisini sağlamaya çalışır. Nesnellik savlarına karşın, Dreiser'la Norris'in anlatımlarında zaman zaman aşırı duygusallığa, melodrama kaçmaları bundandır.

Üslup konusundaki bu benzer tutuma karşın her sanat yapıtının bireysel bir ürün olduğunu unutmamak gerekir. Ayrıntıya çok önem veren, ayrıntıların, gerçekliği yansıtmanın ötesinde, yazarın kendi kendisine karşı dürüstlüğünün ve topluma karşı beslediği sorumluluk duygusunun bir belirtkesi olduğunu düşünen Norris bile yaşamın tümünün sanatı oluşturmadığını bilir. Hangi ayrıntıların seçileceği konusu üzerinde titizlikle durur. Yaşamsal önemi olan bir olay seçer, anlatımda belirli bir akıcılık sağlayacak en uygun hızı korumaya çalışır ve olacakları önceden sezdirenen yeterli kanıtları sağlar. Bütün bunlar yazarın sanatsal kaygıdan uzak olmadığını gösteren belirtilerdir. Kimi zaman Norris'in savunmayı amaçladığı tez, romandaki öteki öğelere egemen olmakla birlikte yazarın bunu isteyerek yapmadığı bellidir. Norris sanat inceliğine, aşırı ustalığa karşıdır, ancak belli bir sanat düzeyinin altına düşmemeye de özen gösterir. Stephen Crane ise, özellikle *Maggie'den* sonra yazdıklarında, izlenimcidir. Sayfaları dol-

duran uzun ve ince ayrıntılara girmektense ard arda sıralanan çarpıcı sahnelerle gerçekliğin belli bir kişi üzerinde uyandırdığı izlenimi vermeye çalışır. Şaşırtıcı nitelemeler, özgün deyişlerle örülen düzyazısında ayrıntısız, özlü bir anlatım bulunur. Gerçekliği, fotoğraf gerçekliğine benzetmeye çalışmadan, roman kişisini etkileyen biçimi ile aktarmaya özen gösterir. Sahneler arasındaki özetlemeler ve yorumlar için kalın hatlı bir iki tümce ile yetinir. Konuşmalarda konaşaDin ağız ve üslubunu yansıtmaya çalışır.

Doğalcı roman yazarları, kişilerle yazar arasındaki uzaklığın korunmasını gerektiren tanrısal bakış açısını kullanırlar. Yaşam felsefeleri de bunu gerektirir. Yazar, herhangi bir yanlış anlamaya yer kalmayacak biçimde, sürekli olarak kendi sesi ile kendi yorumunu, kişiler ve olaylar hakkındaki düşüncelerini aktarır. Örneğin Norris, bir kişinin budalaca davranışlarını göstermekle kalmaz, onun "budala" olduğunu birçok kez yineler. Ancak bu yöntem yazarın varlığını sürekli olarak okura anımsattığından istenilen gerçeklik izlenimi için bir engel oluşturabilir. Tanrısal bakış açısının bu sakıncasını gören kimi doğalcı yazarlar birbirinin ardısına verdikleri sahnelerde kişilerden birine yakışan bir dil ve üslup kullanarak sahneyi onun izlediği duygusunu uyandırmaya çalışırlar. Bununla birbekte, aktarılan olgu, kişinin duyumları ile sınırlı kahr. Kişinin gördükleri ile duydukları izlenimci bir yöntemle verilir, sırasında düşünceleri de anlatır. Ancak onu "düşünürken" görmeyiz. On dokuzuncu yüzyıl okurunun düşüncelerin oluşumunu izlemek için Henry James'in olgunluk çağındaki romanlarını beklemesi gerekecektir.

Roman biçiminde de gerçek yaşama bağlı kalmak isteyen doğalcılar yirminci yüzyıl romanının olay örgüsü anlayışını etkilemişlerdir. Yaşamın yapay bir düzenleme ile bir kalıba sokulamayacağı düşünün doğalcı roman yazarları olay örgüsünde simetriden değil, doğal bir dallanıp budaklanmadan yana olmuşlar, gevşek bir yapıyı yeğlemişlerdir.

Doğalcı romanda simgeler karmaşık değil yalındır. Yabanıl orman, altın, buğday gibi simgeler anlam çeşitlemesine gidilmeden, neredeyse alegorik bir yaklaşımla görevlerini yaparlar.

Doğalcıların insan anlayışları romanlarında trajik bir dünya görüşüne yer bırakmaz. Güldürü ögesi de yok gibidir. Daha çok küçümseme ve alay görülür. Beklenti ile gerçeklik arasındaki karşıtlığın yarattığı tersinleme olsa olsa acı bir gülümsemeye yol açabilir. Ya da Dreiser'in kimi öykü ve romanlarında olduğu gibi bir acıma duygusu belirir.

Doğalcılığın bilimsellik savı ciddiye alınacak bir sav değildir. Karmaşık bir olguyu basite indirgeyerek açıklamaya çalışmak, konu insan olduğunda, doğru sonuçlar veremez. Böylesine yalın bir insan ve yazgı anlayışının gerçekliğe çarpıtması kaçınılmaz. Bilimde değişik gözlemcilerce aynı koşullarda yapılan aynı deney aynı sonuçları verir. Bu sonuçlar nesnel aygıtlarla ölçülebilir. Çeşitli romancıların deneyleri için aynı şey söz konusu olamaz. Sonuçların doğruluğunun sınanacağı nesnel bir ölçüt de yoktur. Değişik kişiliklere sahip olan romancıların deneylerinde tutacakları yol da bulguları da başka başka olacaktır. Roman kişileri de, eğer romancı onlara gereken canlılığı kazandırabilmişse, her zaman öngörülen biçimde davranmayacak, kendi bildikleri yolu tutacaklardır.

1900-1920 yılları Amerikan toplum yaşamında *İlerleme Dönemi* olarak bilinir. Bu yıllarda sanayileşmiş anamalcılık büyük kentlerdeki tröst ve kartellerle devlet adamlarının ilişkilerinde birçok yolsuzluklara neden olmuş, bazı gazeteciler bu yolsuzlukları sergilemeyi kendilerine görev bilerek geniş bir yayın kampanyasına girişmişlerdir. Bunların başında Lincoln Steffens adlı bir gazetecinin *McClure* dergisindeki yazıları gelir. St. Louis, Minneapolis, Pittsburgh, Philadelphia gibi kentleri dolaşarak çeşitli alanlardaki devlet-anamal işbirliğinden doğan yolsuzlukları ortaya çıkaran Steffens'e zamanla başkaları da katılmış, Theodore Roosevelt'in Bünyan'ın *Pilgrim's Progress*'indeki pislik karıştıran kişisinden esinlenerek "çöp karıştırmacı" dediği bir yazarlar topluluğu ortaya çıkmıştır. Bu yazarlar, oy hırsızlıkları, maaş bordrolardaki şişirmeler, ihale yolsuzlukları, polisle yeraltı örgütleri arasındaki işbirliği, yasa koyucuların aldığı rüşvetler gibi toplumsal yaraları deşmişlerdir. Bu dönemin romancıları da gazetelerdeki yayınlardan etkilenerek aynı doğrultuda romanlar yazmışlardır. Doğalcıların yöntemi ile İlerleme Dönemi'nin olgularını birleştiren bu romanlardan bir bölümü toplumcuymdu. Bunlarda kişilerden biri bir süre sonra ruhsal bir değişme geçirerek toplumculuğu benimseyip devrim için çalışmaya başladığından bu romanları doğalcı saymak doğru olmaz.

Bu yazıda belirlenen nitelikleri ile doğalcılık 1910 yıllarında sona erer. Ancak daha sonraki roman akımlarından birçoğu doğalcılığın kimi yönlerinden etkilenmiş, yararlanmışlardır. 1910-1920 arasında yazan Sinclair Lewis ile Sherwood Anderson'un yeni gerçekçiliği, Steinbeck, Dos Passos ve Erskine Caldwell gibi yazarların öncülüğünü yaptığı 1930'ların yeni doğalcılık akımı, doğalcılığa çok şey borçlu olmakla birlikte önemli noktalarda ondan ayrıldığından ayrıca incelenmeleri gerekir.